

УДК: 001:378.124:72 (09)

Євген Пелевін

ВНЕСОК АКАДЕМІКА В. ТИМОФІЄНКА У СТАНОВЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ІСТОРІЇ АРХІТЕКТУРИ І МІСТОБУДУВАННЯ (1987–2003 РР.)

У статті висвітлюється окремий етап наукової біографії Володимира Івановича Тимофієнка – одного з фундаторів вітчизняної історії архітектури та містобудування, академіка, доктора мистецтвознавства, професора, віце-президента Української академії архітектури, Заслуженого діяча науки і техніки України, двічі лауреата Державної премії України в галузі архітектури. Окреслено науковий доробок В. Тимофієнка періоду 1987–2003 рр., зокрема під час його роботи у Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського, та визначено місце і роль вченого у формуванні новітніх теоретико-методологічних засад історії архітектури та містобудування в сучасній незалежній Україні.

Ключові слова: В. Тимофієнко, історія науки, історія архітектури і містобудування, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського.

Одним з фундаментальних завдань, які постали перед вітчизняними з набуттям Україною незалежності, стало формування теоретико-концептуальних засад нової історико-культурної парадигми. Важливе місце у її формуванні відводилося справі визначення специфічних національних рис української архітектурної і містобудівної традиції та включення її у загальнонаціональний культурний контекст.

Одним з тих, хто присвятив свою наукову діяльність вивченню та систематизації містобудівної та архітектурної спадщини України, став академік, доктор мистецтвознавства, Заслужений діяч науки і техніки України, віце-президент Української академії архітектури В. Тимофієнко (1941–2007 рр.). Його праці «Енциклопедія архітектурної спадщини України: Тематичний словник» (1995 р.), «Зодчі України кінця XVIII – початку XX століть. Біографічний довідник» (1999 р.), «Історія української архітектури» (2003 р.) тощо сьогодні набули програмного характеру не тільки у галузі історії архітектури та містобудування, але й зіграли помітну роль у справі формування наукової бази складання Державного реєстру нерухомих об'єктів культурної спадщини нашої країни.

Втім, незважаючи на вагомий внесок В. Тимофієнка у становлення нової української науки періоду незалежності, його ім'я досі залишається на периферії фахового інтересу вітчизняних істориків науки. Слід зазначити, що на сьогодні той помітний науковий доробок, що залишив після себе В. Тимофієнко, передусім, привертає увагу спеціалістів у сфері архітектурної теорії (В. Альошин, Р. Владимирська, Н. Мельник, Е. Моргун, та ін.), використовується на прикладному рівні (С. Курбатов, В. Лисенко, В. Мироненко, Н. Сапак та ін.), або згадується у контексті краєзнавчих студій науково-популярного характеру (В. Бахнев, О. Губарь, Г. Калугін, В. Пілявський, Л. Розен, А. Станчев та ін.). Проте, враховуючи обсяги та зміст творчих напрацювань вченого, його науковий спадок потребує ретельного осмислення та систематизації у категоріях історії науки. Зокрема, самостійного дослідження потребує етап професійної біографії В. Тимофієнко, пов'язаний із роботою у провідних академічних установах за часів незалежності, оскільки саме на ці роки і припадає кульмінація його дослідної кар'єри.

Метою даної статті є висвітлення наукового доробку В. Тимофієнка періоду 1987–2003 рр., зокрема під час його роботи в Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського, та окреслення місця і ролі вченого у формуванні сучасних теоретико-методологічних засад історії архітектури та систематизації архітектурної та містобудівної спадщини незалежної України.

Професійний шлях В. Тимофієнка окреслюється декількома напрямками – освітянським, науково-дослідним та науково-редакторським. Кожен з них знайшов відображення у досягненнях вченого. Майже чотири десятиліття, починаючи з 1968 р., Володимир Іванович викладав у вищих навчальних закладах Воронежа, Москви, Одеси та Києва. Одночасно з педагогічною діяльністю, у різні роки вчений плідно працював у багатьох наукових установах, серед яких – науково-дослідний інститут теорії, історії та перспективних проблем радянської архітектури, відділ історико-краєзнавчих досліджень Інституту історії України, Інститут проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського тощо. Саме останній заклад став тим стартовим майданчиком, з якого розпочинається пікове зростання дослідної кар'єри В. Тимофієнка та стрімке зміцнення його авторитету у науковому середовищі.

В Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського (далі – ІМФЕ ім. М. Рильського) В. Тимофієнко приходить у 1987 р. на посаду провідного наукового співробітника відділу образотворчого мистецтва. Традиції дослідної культури, високі академічні стандарти закладу та його безперечний авторитет у науковому та мистецькому середовищі здійснили відчутний вплив на розгортання наукової кар'єри В. Тимофієнка.

Час заснування Інституту сягає 1920-х рр., коли за умов відродження та небувалого розвитку всіх сфер українського культурного життя започатковано нові наукові напрями досліджень з етнографії, фольклористики, музикознавства, театрознавства, образотворчого мистецтва тощо [1]. Створення ІМФЕ ім. М. Рильського безпосередньо відноситься до заснування Всеукраїнської академії наук (далі – ВУАН). На час фундації базовими установами інституту стали народознавчі та мистецтвознавчі підрозділи ВУАН 1920-х рр., що були особливо плідним періодом розвитку української народознавчої та мистецтвознавчої науки. Йдеться про етнографічну комісію (1921 р.) та музей-кабінет антропології та етнології імені Хведора Вовка (1921 р.), кабінет музичної етнографії ВУАН при етнографічній комісії ВУАН (1922 р.), етнологічний відділ (або відділ примітивної культури і народної творчості) (1928 р.) тощо. На чолі дослідницьких колективів цих підрозділів постали такі видатні вчені свого часу, як Ф. Шміт, К. Квітка, О. Новицький, А. Лобода, В. Петров, О. Андрієвський, Ф. Савченко, П. Чубинський та ін. Під їх керівництвом розгорнулася безпрецедентна діяльність з фольклорно-етнографічних досліджень, створення джерельної бази народознавства, формування кореспондентської мережі, започаткування профільних періодичних видань «Етнографічний вісник» (1925–1932 рр., кн. 1–10), «Матеріали до Етнології» (1929–1931 рр., т. 1–3), «Первісне громадянство та його пережитки на Україні». На їх сторінках порушувалися теоретичні питання історії та розвитку української етнографії – про сучасний стан та чергові завдання науки, про дефініції основних понять та термінів, про зв'язок і спільне предметне поле етнології із суміжними дисциплінами – фольклористикою та історією тощо. Видані збірники та окремі праці співробітників закладу засвідчили поступальний розвиток української народознавчої науки. В цілому саме у 1920-і рр., завдяки наполегливій праці робітників Інституту, було започатковано дослідницькі напрями в вітчизняній етнології, які, «не дивлячись на різноманітні деструктивні чинники та тенденції радянської доби, не втрачають своєї актуальності впродовж усього двадцятого століття» [1].

Окрім етнології та фольклористики до ключових напрямків діяльності ВУАН вже з часу заснування належали дослідження історії мистецтва, передусім вітчизняного. Вони здійснювалися низкою комісій, комітетів, музеїв, секцій, утворених при спільному зібранні ВУАН. Серед них можна назвати секцію мистецтв при Українському народному товаристві (далі – УНТ), до складу якої увійшли комісії дослідження художніх цінностей, вилучених із церков і молитовних будинків України; секцію термінологічних словників з історії мистецтва; секцію реєстрації пам'яток мистецтва та видавничу комісію. Серед інших підрозділів, які започатковано у цей період, відзначимо також софійську комісію (голова – Ф. Шміт), на яку покладалося завдання комплексного дослідження собору св. Софії в Києві (працювала впродовж 1923–1933 рр.); науково-дослідницьку кафедру мистецтвознавства (голови – Ф. Шміт, О. Новицький), при якій закладено окремий кабінет українського мистецтва, а також музей видатних діячів української науки та мистецтва, Український театральний музей, музей мистецтв (нині – Музей мистецтв ім. Б. і В. Ханенків), працівники якого досліджували широкий спектр питань історії західного та східного мистецтва.

Підсумовуючи діяльність ВУАН часів «національного відродження» можна зазначити, що у період 1920-х рр. академічні народознавчі та мистецтвознавчі наукові заклади утворили підвалини вітчизняної гуманітаристики. Зокрема, започатковано нові дослідницькі напрями та солідні періодичні видання, налагоджено тісні контакти між науковцями провідних міст України (Києва, Харкова, Львова, Одеси), створено фундаментальну джерелознавчу базу з українського народознавства, опубліковано ґрунтовні наукові праці узагальнюючого характеру з царини етнографії та мистецтвознавства. Проте, як зазначав Г. Скрипник, «суспільно-політичні реалії розгорнулися інакше: репресивна політика радянської тоталітарної системи початку 30-х рр. різко зупинила розвиток гуманітарних досліджень в Україні. Нищівного морального та фізичного удару зазнає як УАН у цілому, так і провідна наукова верства зокрема. Застій у науці посилювався директивно насаджуваними теорією соціалістичного реалізму та марксистськими догмами. Ідеологічні реформації в гуманітарній науковій сфері, репресії щодо науковців та згортання цілих наукових напрямків згубно вплинули на загальний стан академічної науки, надмірно звузили спектр та можливості дослідження і збереження культурної спадщини народу» [1].

У 1930-х рр. у історії ВУАН розпочинаються «чорні сторінки»: у кільватері ідеологічного курсу відбулася системна реорганізація Академії, яка потягнула за собою ліквідацію установ мистецтвознавчого та народознавчого напрямку. Частина наукового складу цих підрозділів було приєднано до Інституту матеріальної культури, а частину – репресовано. Втім, враховуючи

існування значної суспільної потреби у створенні спеціальної академічної установи, об'єктом вивчення якої була б народна творчість (усна, музикальна, художня, обрядова), в липні 1935 р. Президія Академії наук приймає ухвалу про створення Інституту народної художньої творчості, підтриману загальною сесією Академії наук у червні 1936 р. Результатом цих крр. стало заснування у другій половині 1936 р. Інституту українського фольклору в рамках Академії наук УРСР. Як зазначають дослідники, цей інститут «успадкував не лише наукові традиції й досвід, а й архів та науково-документальну базу народознавчих установ 20-х рр. [1]. У 1938 р. при Інституті відкрито аспірантуру за напрямками музичного і словесного фольклору та етнографії. З 1940 р. постає питання про відкриття в Інституті відділу етнографії. Для висвітлення результатів наукових студій у галузі народної творчості Інститут започатковує періодичні видання – «Український фольклор» (1937–1939 рр.) та «Народна творчість» (1939–1941 рр.). Першим директором Інституту українського фольклору був А. Хвиля (1936–1937 рр.), якого у 1937 р. репресовано. Напередодні Другої світової війни в Інституті плідно працювали відомі вчені Ю. Соколов (очолив Інститут з 1937 р.), Ф. Колесса (керував Львівським відділенням з часу заснування у 1939 р.), Д. Ревуцький, П. Попов, Ф. Лавров та ін., які проводили значну роботу зі збирання фольклорної творчості та готували до видання тематичний фаховий підручник.

Під час Другої світової війни після евакуації до Уфи Інститут пережив декілька реорганізацій. Коли до відділу фольклору було приєднано мистецтвознавців (1942 р.), незмінним керівником установи на два десятиліття (до липня 1964 р.) став голова Спілки письменників УРСР, поет, академік АН УРСР М. Рильський. У березні 1944 р. Інститут повернувся до Києва й був перетворений в Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР. Під керівництвом М. Рильського сформовано декілька ключових підрозділів: це – етнографічне відділення та 8 відділів (образотворчого мистецтва, фольклору, етнографії, музики, кіно, театру, славістики та відділ фондів). У цьому ж р. започатковано видання фундаментальної серії «Українська народна творчість».

Упродовж 1947–1958 рр. значно активізується видавнича діяльність Інституту. Зокрема, готуються до друку та виходять у світ «Наукові записки» (т. 1–4) з питань мистецтва, фольклору та етнографії, а у 1957 р. відновлюється випуск журналу «Народна творчість та етнографія», що продовжив видавничу традицію етнографічної комісії, відділу примітивної культури і народної творчості, а згодом – Інституту українського фольклору. Не можна не погодитись зі словами Г. Скрипник, що «високий авторитет поета-академіка сприяв утвердженню керованої ним гуманітарної багатопрофільної установи, що стала визначним народознавчим та мистецтвознавчим центром України» [1]. У липні 1964 р. Інститут одержав ім'я М. Т. Рильського, а у його структурі з'явилися нові відділи – музикознавства, театрознавства, кінознавства. Після двадцятирічного головування М. Рильського Інститутом керували член-кореспондент АН УРСР М. Сиваченко (1964–1973 рр.), доктор філологічних наук С. Зубков (1974–1987 рр.), член-кореспондент АН УРСР О. Костюк (1987–2000 рр.), академік НАН України, доктор історичних наук, професор Г. Скрипник (від 2000 р.). Від 1994 р. Інститут має сучасну назву [2]. В інституті запрацювали відділи образотворчого мистецтва, етномистецтвознавства та культурології, кінознавства, театрознавства, мистецтва та народної творчості зарубіжних країн, фольклористики, етнологічний центр, музикознавства, рукописні фонди (понад 20 тис. одиниць збереження) та наукова бібліотека [2].

На період приходу до Інституту В. Тимофієнка (1987 р.), важливе місце у його структурі відводилося відділу образотворчого мистецтва, який репрезентував мистецтвознавчі дослідження закладу. Відділ образотворчого мистецтва розпочав свою роботу у червні 1942 р. під керівництвом професора В. Заболотного. Тоді ж, в умовах евакуації, провідні співробітники підрозділу розпочали роботу, пов'язану із написанням синтетичного дослідження українського мистецтва в площині його історичного розвитку. Зокрема, науковці сформували методику та приступили до укладання «Словника українських художників». Не зважаючи на важкі евакуаційні умови праці, відділ не обмежився лише творчою роботою своїх співробітників, але й став центром, навколо якого гуртувалися українські художні сили. З переїздом Інституту народної творчості та мистецтв Академії наук УРСР до Києва роботу відділу відновлено в новому форматі, що виявилось в істотному кадровому розширенні, чіткому профілюванні науково-дослідних робіт. Особливо продуктивно співробітники відділу працювали у 1960-х рр. над створенням широких підсумкових праць. Зокрема, у цей період з'являються друком такі роботи, як «Мистецька спадщина Т. Шевченка» (в 4-х томах, 5-ти книгах), «Історія українського мистецтва» (в 6-ти томах, 7-ми книгах); підготовлено до друку 7, 8 та 9 томи «Історії искусств народів СРСР».

Новий етап в історії ІМФЕ ім. М. Рильського та його підрозділів розпочався з проголошення незалежності України. Науковці відділу образотворчого мистецтва (завідувач – В. Фоменко) приступили до підготовки нового академічного видання художньої спадщини Т. Шевченка, до укладання словника українських художників та до створення нової версії «Історії українського мистецтва» у 5-ти томах, у редколегію яких увійшов і В. Тимофієнко.

На межі останніх десятиліть ХХ ст. (1987–1992 рр.) одночасно із роботою над проектами відділу образотворчого мистецтва Володимир Іванович продовжував виконувати обов'язки з редагування «Зводу пам'яток історії та культури народів СРСР по Українській РСР». Але згодом звільнившись від «цих обтяжливих обов'язків 1992 р., він зосередився на наукових дослідженнях» [3, с. 373]. Про роботу В. Тимофієнка над «Зводом пам'яток історії та культури народів СРСР по Українській РСР» більш детально див. публікації автора [4, с. 37–39].

Серед основних наукових здобутків В. Тимофієнка періоду 1987–2003 рр. відзначимо захист докторської дисертації за темою «Містобудівне мистецтво Північного Причорномор'я другої половини XVIII – початку XIX ст.» (зі спеціальності 18.00.01 – теорія та історія архітектури, реставрація пам'яток архітектури) [5]. Захист дисертації відбувся 1 квітня 1993 р. на засідання спеціалізованої ради Д. 016. 36.01 із захисту дисертацій на здобуття вченого ступеню доктора наук при Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського. Офіційними опонентами за захисті виступили доктор архітектури, професор Ю. Асеев, доктор архітектури М. Коломієць, доктор мистецтвознавства Г. Логвін.

У роботі вперше у вітчизняній науці в дослідженнях з теорії та історії архітектури робиться акцент не на вивченні окремих архітектурних напрямків та стилів, а саме на містобудівному аспекті історії архітектури Північно-Причорноморського регіону. Як зазначено у авторефераті, «географічні межі регіону, який досліджується, охоплюють «територію від Кубані до Дунаю, котра тепер входить до складу України, Російської Федерації та Молдови» [5, с. 3]. Дослідження показало, що в регіоні існувало більш 80 об'єктів, що досі залишалися не вивченими. Автором в архівах виявлено сотні фіксаційних планів та проектів населених пунктів, 396 з яких введено у науковий обіг вперше [5, с. 3]. Усе це дозволило відтворити й охарактеризувати специфіку перших етапів планувального розвитку багатьох міст регіону. На основі проаналізованого у музеях, бібліотеках, архівах матеріалу та завдяки натурним авторським обстеженням з фотофіксацією та зарисовками, В. Тимофієнку вдалося реконструювати 38 найбільш характерних для досліджуваного періоду типів міських забудов. Захист докторської дисертації, як це часто трапляється, не став для В. Тимофієнка фінальною рисою у його наукових розвідках. Навпаки, подальша номенклатура його публікацій доводить, що тема історії містобудівництва південного регіону України залишається центральною у предметному колі його наукових інтересів.

У 1993 р. В. Тимофієнко виступив ініціатором видання щорічника Держбуду України «Архітектурна спадщина України», п'ять містких томів якого побачили світ під його науковим редагуванням упродовж 1994–2002 рр. [6–7].

Однак, передусім, 1987–2003 рр. у професійній біографії В. Тимофієнка можна визначити як період, пов'язаний із закладанням енциклопедичних підвалин вітчизняної історії архітектури. Саме у ці роки В. Тимофієнком підготовлено та згодом опубліковано колосальний об'єм матеріалу у фундаментальних енциклопедичних виданнях: багатотомниках «Мистецтво України» (т. 1, 1995 р.), «Історія українського мистецтва» (т. 3–6, 2006–2007 рр.), «Історія української культури» (т. 4, кн. 2, 2005 р.), у багатотомній «Енциклопедії сучасної України» (т. 1; 3–7, 2001–2006 рр.) та фундаментальній «Історії української архітектури» (2003 р.). У останньому виданні, окрім авторської участі, В. Тимофієнко виступив головним науковим редактором [8].

Вагомий внесок В. Тимофієнка у розвиток вітчизняної історії архітектури та містобудування за заслугами був оцінений професійним середовищем. У 1998 р. йому присвоюється звання Почесного доктора Науково-дослідного інституту теорії та історії архітектури та містобудування [9, с. 232–235]. У тому ж р. В. Тимофієнко стає віце-президентом Української академії архітектури (далі – УАА) і виконує ці обов'язки упродовж 1998–2000 рр. Громадська діяльність, яка завжди пов'язана із колосальною завантаженістю, не позначилася на творчій активності дослідника. Саме у період виконання обов'язків віце-президента УАА побачили світ видатні праці В. Тимофієнка, які по достоїнству було оцінено суспільством та державою. У 2002 р. Володимир Іванович нагороджується Державною премією у галузі архітектури (Указ Президента України від 15 червня 2002 р. № 556/2002) [10]. Відзначимо, що державна премія України в галузі архітектури є державною нагородою України, яка встановлена не тільки для відзначення за створення видатних житлово-цивільних та промислових архітектурних комплексів, будівель і споруд, роботи в галузі містобудування, ландшафтної архітектури, упорядкування міст і селищ, реставрації пам'яток архітектури і містобудування, але й для відзначення за наукові праці з теорії та історії архітектури, що мають важливе значення для дальшого розвитку вітчизняної архітектури і містобудування та здобули широке громадське визнання. Володимир Іванович стане лауреатом цієї авторитетної Державної нагороди двічі (2002, 2007 рр.). У 2002 р. він нагороджується Державною премією у галузі архітектури за «фундаментальні дослідження у сфері історії архітектури України XVIII – початку ХХ століть» [10].

Як зазначено у довіднику «Архітектура України у державних преміях: 1941–2007», «праці доктора мистецтвознавства, професора В. Тимофієнка поділяються на дві групи: оригінальні

авторські дослідження та організація колективних праць, наукове редагування та видання. У виконаних В. Тимофієнком працях («Города Северного Причерноморья» та «Формирование градостроительной культуры юга Украины» тощо) схарактеризовано стилістичні особливості розпланування та розбудови південних міст. Важливим внеском В. Тимофієнка у розвиток української науки є керівництво колективними працями» [11, с. 211]. Ними стали – щорічник «Архітектурна спадщина України» (вип. 1–5) (1994–2002 рр.) та видання «Енциклопедія архітектурної спадщини України» (1995 р.), «3 історії української академії архітектури» (1995 р.), «Правові акти з охорони культурної спадщини (1995 р.), «3 історії української реставрації» [12–15].

Колеги Володимира Івановича високо оцінили його внесок у роботу ІМФЕ ім. М. Рильського в цілому та відділу образотворчого мистецтва зокрема. На їх думку, праці вченого «стали ґрунтовними науковими й методичними розробками для вітчизняної архітектурної освіти. Фактографічний аналіз історичних явищ у його роботах органічно поєднується з філософсько-методологічними узагальненнями, розвитком понять взаємовпливу різних культурних пластів. Синергетичного (подвоєного) значення його працям надавали глибокі знання як у галузі архітектури, так і в галузі мистецтва» [16]. На офіційному сайті ІМФЕ ім. М. Рильського ім'я Володимира Івановича неодноразово згадується серед видатних діячів вітчизняної гуманітарної науки та золотого фонду установи. Зокрема, його роботи «Історія української архітектури» та «Архітектура і монументальне мистецтво: Терміни і поняття» – відзначаються як фундаментальні праці, присвячені архітектурі, а нагородження В. Тимофієнка Державними преміями України в галузі архітектури (2002, 2007 рр.) розцінено як «визнанням досягнень Інституту» [17].

Незважаючи на громадське визнання та досягнені професійні вершини, В. Тимофієнко не збавляє темпів роботи. Одночасно із роботою в ІМФЕ ім. М. Рильського, працює на посаді наукового редактора щорічника «Архітектурна спадщина України» та громадською діяльністю у складі Української академії архітектури, він читає лекції студентам Київського національного університету будівництва і архітектури. Новою проблематикою збагачується й коло наукових інтересів В. Тимофієнка. З 2003 р. розпочинається черговий виток у адміністративній та творчій кар'єрі Володимира Івановича. Він займав посаду завідувача відділу Інституту проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України і окрім продовження кропіткої праці із систематизації архітектурної та містобудівної спадщини України, зосереджується на прикладному аспекті пам'яткоохоронної діяльності.

Отже, період 1987–2003 рр. у науковій кар'єрі В. Тимофієнка можна відзначити як кульмінаційний. Під час його роботи в ІМФЕ ім. М. Рильського у відділі образотворчого мистецтва (1987–2003 рр.) повною мірою реалізовано всі ключові напрямки його дослідної роботи. По-перше, В. Тимофієнко став фундатором окремого наукового напрямку, пов'язаного з дослідженням архітектурної та містобудівної спадщини Північного Причорномор'я України. І по теперішній час усі теоретичні та прикладні розвідки у царині історії архітектури та містобудування даного регіону неможливі без використання матеріалу, що був накопичений, систематизований та оприлюднений В. Тимофієнком у його програмних монографіях 1990-х рр. По-друге, робота В. Тимофієнка із заснування та редагування щорічника «Архітектурна спадщина України» (1994–2002 рр.) стала вагомим кроком на шляху оптимізації пам'яткоохоронної діяльності на теоретико-прикладному рівні у контексті євроінтеграційних прагнень України. По-третє, під керівництвом В. Тимофієнка у 1987–2002 рр. здійснено низку колективних проектів, що заклали підвалини енциклопедичного руху із формуванню теоретико-концептуальних засад нової історико-культурної парадигми у частині визначення специфічних національних рис української архітектурної і містобудівної традиції та включення її у загальнонаціональний культурний контекст.

Список використаних джерел

1. Скрипник Г. Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України – 85 рр. / Г. Скрипник. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litmisto.org.ua/?p=3304>.
2. Щербій Г. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського / Г. Щербій. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.etnolog.org.ua/7>.
3. Пам'яті Володимира Івановича Тимофієнка: колектив співробітників Інституту проблем сучасного мистецтва академії мистецтв України // Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження пам'яток культурної спадщини: Збір. наук. праць з мистецтвознавства, архітектурознавства і культурології / Ін-т проблем сучасного мистецтва Акад. мистецтв України; Редкол.: В. Д. Сидоренко (голова), А. О. Пучков, О. В. Сіткарьова та ін. – К., 2008. – Вип.5. – С. 373–381.
4. Пелєвін С. Ю. Участь Володимира Тимофієнка у підготовці енциклопедичного проекту «Звід пам'яток історії та культури України» / С. Ю. Пелєвін // Гуржійські історичні читання: Збірник наукових праць / Ред. кол.: В. А. Смолій, О. І. Гуржій, А. Г. Морозов та ін.. – Черкаси: Вид. Чабаненко Ю. А., 2014–2015. – Вип. 8–9. – С.37–39.
5. Тимофієнко В. І. Містобудівне мистецтво Північного Причорномор'я другої половини XVIII – початку XIX ст.: автореф...дис...д-ра мистецтвознавства. 26.00.01 «Теорія та історія культури (мистецтвознавство)». – К., 1993. – 40 с.
6. Пелєвін С. Ю. Діяльність В.І. Тимофієнка на посту редактора

наукового щорічника «Архітектурна спадщина України» / Є. Ю. Пелевін // Двадцята Всеукраїнська конференція молодих істориків науки, техніки і освіти та спеціалістів за темою «Наука України як фактор національної безпеки»: мат. конф., 17 квітня 2015 р. – К., 2015. – С. 126–129. 7. Пелевін Є.Ю. Доля наукової періодики з проблем охорони архітектурної спадщини як віддзеркалення проблем політики ідентичності в Україні / Є. Ю. Пелевін // Держава у теорії та практиці українського націоналізму: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю. Івано-Франківськ, 26–27 червня 2015 р. / Наук. ред. О. М. Сич. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2015. – С. 372–378. 8. Історія української архітектури / Ю. С. Асеев, В. В. Вечерський, О. М. Годованюк [та ін.]; ред. В. І. Тимофієнко; Українська академія архітектури. – К.: Техніка, 2003. – 472 с. 9. Почесні доктори НДПТІАМ 1996–1998 рр. // Теорія та іст. архітектури містобудування. – К.: НДПТІАМ, 1998. – Вип. 3. На честь Григорія Никоновича Логвина. – С. 232–235. 10. Про присудження Державних премій України в галузі архітектури 2002 р.: Указ Президента України від 15 червня 2002 р. N 556/2002. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/556/2002>. 11. Архітектура України у державних преміях: 1941–2007 / За ред. М. М. Дьоміна, Н. М. Кондель-Пермінової, А. О. Пучкова; Редкол.: М. М. Дьомін (голова), Г. О. Урусов, Т. Г. Друцька та ін. – К.: ЦІМД, 2008. – 364 с. 12. Тимофієнко В. І. Енциклопедія архітектурної спадщини України: тематичний словник багатотомового видання / В. І. Тимофієнко; Українська академія архітектури. – К.: [б.в.], 1995 р. – 365 с. 13. З історії Української Академії архітектури: Додаток до щорічника «Архітектурна спадщина України» / НДІ теорії та історії архітектури і містобудування; відп. ред. В. Тимофієнко. – К.: [б.в.], 1995. – 120 с. 14. Правові акти з охорони культурної спадщини: Додаток до щорічника «Архітектурна спадщина України» / НДІ теорії та історії архітектури і містобудування; упоряд. І. Касьяненко, Ю. Ліхой; відп. ред. В. Тимофієнко. – К.: [б.в.], 1995. – 149 с. 15. З історії української реставрації: Додаток до щорічника «Архітектурна спадщина України» / НДІ теорії та історії архітектури і містобудування; упоряд. В. Отченашко, А. Антонюк; ред. В. Тимофієнко. – К.: Українознавство, 1996. – 275 с. 16. Кашенко О. Володимир Іванович Тимофієнко (05.02.1941 – 11.12.2007) / О. Кашенко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.etnolog.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1812. 17. Пономар Л. Г. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Рильського НАН України – багатопрофільна установа, яка об'єднує основні народознавчі та мистецтвознавчі дисципліни / Л. Г. Пономар. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.etnolog.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=28&Itemid=44

Евгений Пелевин

ВКЛАД АКАДЕМИКА В. ТИМОФЕЕНКО В СТАНОВЛЕНИЕ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ИСТОРИИ АРХИТЕКТУРЫ И ГРАДОСТРОИТЕЛЬСТВА (1987–2003 ГГ.)

В статье освещается отдельный этап научной биографии Владимира Ивановича Тимофеенко – одного из основателей отечественной истории архитектуры и градостроительства, академика, доктора искусствоведения, профессора, вице-президента Украинской академии архитектуры, Заслуженного деятеля науки и техники Украины, дважды лауреата Государственной премии Украины в области архитектуры. Определены научные достижения В. Тимофеенко периода 1987–2003 гг., в частности, относящиеся ко времени его работы в Институте искусствоведения, фольклористики и этнографии им. М. Рильского, и определены место и роль ученого в формировании актуальных теоретико-методологических основ истории архитектуры и градостроительства в современной независимой Украине.

Ключевые слова: В. Тимофеенко, история науки, история архитектуры и градостроительства, Институт искусствоведения, фольклористики и этнографии им. М. Рильского.

Evgen Pelevin

THE CONTRIBUTION OF ACADEMICIAN V. TYMOFEYENKO IN THE BECOMING OF UKRAINIAN HISTORY OF ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING (1987–2003)

The separate phase of research biography of Vladimir I. Tymofeyenko is covered in Article. Vladimir I. Tymofiyenko is one of the founders of Ukrainian history of architecture and urban planning, academician, Doctor of art history, professor, vice-president of Ukrainian Academy of Architecture, Honored of Science and Technology of Ukraine, twice winner of State Award of Ukraine in Architecture. The scientific achievements of Vladimir I. Tymofeyenko in the period 1987–2003, in particular during his work in the M. T. Rylsky Institute of Art, Folklore Studies and Ethnology Institute, are outlined. The place and role of scientist in formation of actual theoretical and methodological foundations of history of architecture and urban planning in modern independent Ukraine are defined.

Key words: V. Tymofiyenko, History of Science, History of Architecture and Urban Planning, M. Rylsky Institute of Art, Folklore Studies and Ethnology Institute.